

ADDITIONES Ad Quæst. XXII.

Visum est.] Adde quomodo probentur iudicia, Hyppolidus Riminaldus sen. inter. consilia criminalia diuictorū consilio 105. per totum, & quid iuris si probentur iudicia per vnū testem? quid si per duos? vnus tamen testis omni exceptione maior facit iudicium sufficiens ad torturam, si de visu deponat; Duo tamen testes requiruntur, cum deponit aliter, quā de visu oculum iure certior sit oculus, infr. q. 64. versic. debet autē iudex; ibi puta, si ad sit tantum vnus testis, & dixi supra q. 21. vers. vnus testis, in principio; quando tamen vnus tantum testis facit iudicium, proba semper illum non esse integrum, si potes, vt cuites torturam, d. q. 21. versic. 1. ibi frequens etiam, & quomodo procedat, & quilibet præsumatur bonus, & integer, nisi contrarium probetur, Vide Boer. decis. 118. ad finē. Gloss. in cap. ex parte, in verb. æstimare de scrut. in ord. faciendo; videtur tamen contrarium infra q. 64. vers. sed quero, in fin. vbi quod inō vnū iudicium etiam remotū videtur sufficere; Dic vnū iudicium etiā remotum a maleficio sufficere ad torturam, vt ibi; probari tamē debet per duos testes, vt hic; Confessio namque extraiudicialis, est quid remotum a maleficio, tamen ad hoc, vt faciat iudicium ad torturam, non sufficit illā probari per vnū, vel plures testes singulares; Cōcordat Aym. Crauet. tractat. de antiq. emp. part. 4. vers. sed enim, nu. 25. Blanc. repet. l. fin. nu. 47. ff. de quæst. supra quæst. 21. versic. Confessio extraiudicialis: Hinc est, ni fallor, vt credā maie fensisse Menoch. d. tractat. de arb. iudic. lib. 2. cent. 4. cas. 4. 303. sub num. 7. videlicet parem vim habere confessionem extraiudicalem cum iudiciali etiam quoad condemnationem, quādo est testibus probata: Nam solum iudicium facit, vt hic, non autem probationem plenam; & contrarium statim dixit idē Menoch. dicto tractatu, libro secundo, centuria quarta, cas. 331. in princip. nisi forte in dicto casu 303. loquatur in casu probatæ confessionis ad iactantiam, de qua dicto casu 331. in fin. Iudicia quædam particularia, vide apud Crauettam, consilio 178. Drogh.

Visum est.] Adde videndum ¶ ad hanc quæstionem quomodo probentur iudicia, Mascard. in tractatu de probationib,

conclus. 894. vol. 2. & an testis ¶ vnicus faciat iudicium ad torturam, Gabr. lun. conclus. 1. nu. 71. & in dicta conclus. ponit multas ampliationes, & limitationes, quando testis vnicus plene probat, & etiam Lancelot. Conrad. in sua pract. c. dicta testium assumendo, numer. 5. ponit tringintaquinque casus, in quibus secundū cum vnico testi plene creditur, vide Mascard. de prob. conclus. 5. nu. 118. Baiar.

Indicium, seu adm. nicalium. Mascil. consilio 18. nu. 11. Ros. Probari.) Et hanc esse cōmun. opin. dicit Apofitillat. ad Alex. cons. 5. nu. 4. lib. 1. & de materia, vide Burf. cons. 38. nu. 2. ubi quod iudicium etiam de propinquo duobus testib. omni exceptione maioribus probari debet. Guot.

Et tunc talis testis facit iudicium ad torturam. Adde, quod ille ¶ testis facit aliqualem præsumptionem, secundum Fulgof. in l. fin. ff. de quæst. quem refert, & sequitur Brun. in tract. de indic. q. 2. princip. part. 2. num. 5. vide etiam Blanc. in d. l. fin. numero 366. ubi plene, quod probent testes singulares; & ¶ quando cōiungantur ad faciendum probationem, & iudicium ad torturam, Grammat. cons. 35. num. 6. & Vulpell. consil. 109. num. 3. & consil. 39. num. 11. dicit, quod licet ¶ iudicium remotū debeat probari per duos testes, tamē quod plures testes deponentes ¶ singulariter de singulis iudicijs probant plures præsumptiones, quæ faciunt iudicium ad torturam, quoniā quæ non singula profunt, multa collecta inuuant. Nat. consilio 369. in fin. Gigas in tract. de crimine læsæ maiestatis, lib. 2. tit. quomodo, & per quem quæst. 25. in fine, Grammat. consil. 57. column. pen. Paris. consil. 57. col. 1. Riminald. ien. consil. 319. numero 4. uolunt. 4. & Excellentissim. Petr. Anton. à Petra, in suo tractatu de fidei commissis, quæstione duodecima, numero 520. & sequentibus. ¶ & licet in coniunctione præsumptionum, seu iudiciorum, debeant singula iudicia, & præsumptiones esse in suo genere perfecte probata, hoc tamen intelligendum est, ut requiratur ad condemnandum, non autem ad torquendum, ita respondit Arnaldus Albertinus in Tractatu de agnoscendis assertion. Catholic. & Hæretic. quæstione uigesima quinta, numero vigesimo.

Item adde, quod ¶ in facto concordēs, sed in tempore discordēs, vel non recordantes, faciunt iudicium ad torturam, secundum Angelum in consilio tertio, numero tertio. Baiard.

QVÆST. XXII.

Visum est.] Adde videndum ¶ ad hanc quæstionem quomodo probentur iudicia, Mascard. in tractatu de probationib,

Vnum tamen scias.] Adde videnda, quæ posuit supra ¶ quæstione proxima in versiculo vnus testis, & si extaret statutum requirens testem omni exceptione maiorem, tunc non probaretur; secus autem si à statuto talis quali as non esset requisita, quia eo casu de iure communi præsumeretur omni exceptione maior, ita Alciatus de præsumptionibus, regu. 3. præsumpt. 2. num. 11. & per totam, & latissime per Mascard. de probationibus in conclus. 1248. numero 11. vol. 3.

Item adde, ¶ quod duo testes non omni exceptione maioribus probari debent.

res saltem habentur loco vnus testis, secundum Imol. in l. qui testamento, de testament. & Calcan. consilio 109. columna secunda, vers. præterea dico, sed Angel. in consil. 128. videtur velle contrarium, & Ale. in cōf. 131. col. 6. tenet, ¶ duo testes non omni exceptione maiores nō probant plene. Are. aut. & Fel. in c. licet vniuersis, de testib. dicunt esse in arbitrio iudicis; tñ aduerte, quod licet sit in arbitrio iudicis, nihilominus quando ¶ nō sunt integri testes, iudex non debet arbitrari, quod duo testes sufficiant, vt dicit Corn. consil. 55. in fine, vol. 4. Baiard.

QVÆSTIO XXIII.

Quis modus in assumendis iudicijs seruandus sit.

S Y M M A R I A.

Ex Claro.

1 Iudicia à quibus personis sumi debeant.

2 Et an ad ea sumenda debeat pars citari.

3 Et an sint danda interrogatoria testibus à reo.

Ex Additionibus.

1 Testium de positiones quomodo sint scribenda in Regno Neapolis.

2 Testes debent examinari separatim de iure diuino.

3 Testes sunt interrogandi de causa scientiæ, aliter non probant.

ADDITIONES, Ad Quæst. XXIII.

QVÆST. XXIII.

Quæro postquam.] Melius, & diffusius declarat hanc materiam Blanc. in repet. l. fin. num. 49. cum sequē. ff. de quæst. Drogh.

Debet autem iudex.] Hoc idem habetur supra quæst. 5. in principio, & aduerte iudex, est enim magna animaduersio, infra q. 95. vers. sed hic incidenter, q. 58. in princ. sup. q. 17. vers. fin. in fin. infra q. 49. vers. Hec autem omnia ad fin. q. 61. versic. sed hec quidem, dixi ad q. 44. versic. fin. in fin. ex Bart. in l. absentem, nu. 4. ff. de pen. Drogh.

Super hoc fieri egregias imposturas.] Impositura quid sit infra, quæst. 83. vers. Si quis imposturam, vide Baldū declarantem imposturam esse enormē diffamationem in cap. fin. sub nu. 5. extra de rescrip. Drogh.

Non autem proba.] Adde, quod in Regno Neapol. ¶ per Regiam Pragmat. 9. incip. itē quia nobis sub tit. de actuarijs,

qui eorum attestacionibus destruit intentionem fisci. An autem verum, vel falsum deponant, Deus scit. Et ita solere aliquando practitari admonet Blancus in pract. crim. fol. 22. post num. 56. Propterea forte bonum esset, quod iudex, vel notarius, qui recipiunt testes super delicto, prius ab eis orerentur intelligerent breuiter seriem facti, quam eorum dicta in scriptis redigerent. Et vbi cognoscerent, quod affectarent defensionem rei, possent eos diligentius interrogare, perscrutando à quibus suis, sent vocati, aut instructi, aut cum quibus locuti fuissent, antequam deponerent, & similia, cogendo etiam eos ad fideiubendum, vbi ipsi iudici viderentur de subornatione suspecti. Et hoc maxime, quando tales testes superueniunt post iam fundatam intentionem fisci. Quod nota, quia aliquando vidi super hoc fieri egregias imposturas iudicibus non indoctis, neq; inexperitis. Non autem proba, imò detestor quandam practicam, quam seruant multi iudices, & notarij parum timentes Deum, qui dum recipiunt, & scriptis redigunt dicta testium deponentium ad informationem curiæ; scribunt tanūmodo ea, que faciunt pro fisco: Et si testis aliquid dicat, q̄ exgrauet delinquentem, omittunt.

c Malè enim faciunt.] Adde infra q. 61. versicul. sed hæc quidem ibi, benè verum est; vbi tamen respecti sunt testes, ante eorum admissionem Senatuum consulti debere habetur in nouissimis Constitut. Declaratio Senatuum super præscriptio. S. quòd ad taxas ad finem, faciunt ea, quæ dixi infra quæstione 48. versiculo Quæro quot dilaciones, ante fin. Drogh.

f Item quæro.] Far. q. 73. vol. 3. vbi plenè. Ros. g. Fictus autem non solet.] Terminus ergo reprobatorius non datur Fisco ad reprobandum; Nò tamen ob hoc prohibitum est fisco reprobare cõtractatam testium, quæ infurgit ex eorum dicto, iuxta Dec. in l. vbi repugnãtia, numero secundo, ff. de reg. iur. Idem Dec. in cap. ex parte, il. 2. nu. 55. de offic. deleg. & ibi Feli. coll. 4. 9. fallen. Drogh.

tunt illud scribere. Malè enim faciunt, quia debent veritatem inuestigare tam profisco, quam cõtra fiscum, neque aliquid omittunt. Sed vbi testis esset suspectus, benè potest (vt dixi) index illum interrogare de subornatione, et facere quod de hac suspitione in actis appareat, cogendo etiam eum ad fidei iudicium, vbi ita ipsi expedire videatur. Et Nota in hoc proposito vnum quod licet regulariter index non debeat cauillare dicta testium, sed adiunare; nihilominus si index habeat testes pro suspectis, potest, & debet studere, vt eos in verbis capere possit, eos interrogando. etiam super circumstantiis, scilicet an tempus esset clarum, vel nebulosum, quibus testibus erat indutus, ille, de quo deponunt, & quod habebat in capite & similia. Ita dixit Azco. in Summa. C. de testibus, numer. 7. & ita (ni fallor) dicit obseruari Gramma. cansil. crimin. primo, num. 9.

Itè quæro, nunquid danda sint interrogatoria testibus ab ipso reo inquisito. Resp. Aut quæris de testibus qui examinantur ad informationem curiæ parte absente, & res non habet difficultatè; quia reus nò admittitur ad aliquid faciendum, nisi personaliter compareat: Aut verò quæris, an si recipiantur testes per litem contestatam, possit reus dare interrogatoria, & dic, quòd de iure cõmuni forte dicendū est, quòd posset, per tex. in l. si postulauerit. S. quæstioni, ff. de adult. Sed de consuetudine contrariū seruatur, quia scilicet non dantur interrogatoria per inquisitum. Et ita hodie seruari de stylo omnium curiarum, attestatur Folter. in pract. crim. fol. 252. nu. 32. Ratio autè, cur in causis criminalibus admittatur interrogatoria fisci cõtra reū, non autem contra fiscum, quamuis in iudicijs seruanda sit æqualitas, imò fauorabilior semper esse debeat causa reorū est secundum ipsum, quia reus deinde publicato processu potest probare contra personas, & dicta testium, quicquid vult: fiscus autem nò solet probare contra defensionem, neque datur ei aliquis terminus ad repulsam, prout seruari attestatur Caranita super ritu 258. magnæ curiæ, num. 3. & est omnibus notissimum. Quæ tamen ratio nò militaret, quando extaret accusator, nã eo casu, si petat, semper ei datur terminus ad repulsam. Sed quicquid sit, consuetudo vtroque casu obseruat, quod inquisitus, vel accusatus nunquam dat interrogatoria testibus deponentibus, non etiam dat accusator interrogatoria testibus deponentibus ad defensionem, sed index, aut fisci eos interrogat, prout sibi videtur. Vidi etiam dari quandoque per accusatorem interrogatoria faciendâ testibus; qui ad defensionem deponunt, non quidem in forma iudicij, sed priuatim in aliqua cedula ad instructionem ipsius iudicis, vel fisci, quod mihi non displicet.

Quæro, nunquid ad recipiendum examina testium debeat reus citari? Dixi supra q. 11. vers. item quæro.

QVÆST. XXIV.

Quæ personæ non possint in causis criminalibus testificari.

S V M M A R I A.

Ex Claro.

- 1 Testis in causis criminalibus qui esse possit.
- 2 Et an mulier.
- 3 Et an in causis capitalibus.
- 4 Et quid de iure canonico.
- 5 Et an inimicus.
- 6 Et quid si sequuta sit reconciliatio.
- 7 Et an ille, qui dixit contra me testimonium in alia causa.
- 8 Et an clericus.
- 9 Et quid si protestetur, quòd non vult reum puniri in panam sanguinis.
- 10 Et an laicus contra clericum.
- 11 Et an pauper.
- 12 Et an affinis.
- 13 Et an infamis.
- 14 Et an meretrix.
- 15 Et qua dicatur meretrix, remissive.
- 16 Et an constitutus in peccato mortali.
- 17 Et an semel conuictus de crimine.
- 18 Et an pupillus.
- 19 Et an in subsidium testes inhabiles aliquando admittantur.
- 20 Et an ad defensionem.
- 21 Index an possit cogere testem ad testificandum.

- 22 Qui non possint cogi ad perhibendum testimonium.
- 23 Testis, qui non debuit examinari, si fuerit examinatus, an faciat indicium.

Ex Additionibus.

- 1 Testem in criminalibus non recipiendum ad perpetuam rei memoriam.
- 2 Mutus non potest esse testis, nisi sciat litteras, vel per indubitata signa ad plenum intelligatur.
- 3 Muti testimonium per scripturam latum, quomodo recipiatur, remissive.
- 4 Surdus etiam, & surdaster non sunt idonei testes, de his, quæ auditu percipiuntur.
- 5 Testis si sit diuersæ locutionis, adhibitis interpretibus examinari debet.
- 6 Practica examinandi testem extraneæ locutionis.
- 7 Numerus supplet testium defectus.
- 7 Mulier an possit esse testis in criminalibus, remissive. Mulieres tres an conuincant reum, nu. eod.
- 8 Et quid seruetur in practica in terris ecclesiæ.
- 9 Mulier in criminalibus admittitur in testem de iure canonico, quando veritas aliter haberi non potest.
- 10 Item quando proceditur per viam inquisitionis, vel denunciationis.
- 11 Item in crimine hæresis, læsæ maiestatis, & simoniae.
- 12 Mulier deponens pro reo præfertur viro deponenti ad defensionem.
- 13 Inimicus quando repellatur à testimonio, & quomodo probetur talis, remissive.
- 14 Consanguineus inimici ex linea ascendenti, & descendenti non facit indicium.
- 15 Consanguinei inimici vsque ad quartum gradum possunt repulsari.

Con-

- 16 Consanguinei appellatione venit amicus intimus.
- 17 Inimicus præsumptus, & reconciliatus, quid operentur, remissive.
- 18 Inimicus non admittitur in testem, etiam cum tortura.
- 19 Inimico non creditur, etiam in articulo mortis, & sacramentum Eucharistiæ recepto.
- 20 Inimicus iudicis præsumitur, qui ab eo fuit tortus, vel etiam carceratus.
- 21 Carceratus non est idoneus testis contra iudicem, qui eum carcerauit. Et an, & quando sit donens etiam contra alios.
- 22 Inimicus facit quale quale indicium.
- 23 Et quid inoporet quale quale indicium, remissive.
- 24 Inimici capitales de visu cum alijs adminiculis, quando faciunt indicium ad torturam.
- 25 Index debet super se esse in examine, si fiet protestatio, ne aliquis examineetur, quia inimicus; & offeratur in promptu probatio innocentiæ, de qua index summam cognoscere debet.
- 26 Princeps non potest facere, quid inimici in testes recipiantur.
- 27 Inimicitia præsumpta testem repellit.
- 28 Item incognita, & ex causa minus probabilis.
- 29 Inimico reconciliato non est credendum.
- 30 Afferens se non diligere aliquem, videtur asserere se ei inimicum.
- 31 Inimicitia capitalis vnde oriatur remissive.
- 32 Inimicus vtriusque partis pari inimicitia non repellitur.
- 33 Inimicus non caput alius, an faciat indicium, remittitur arbitrio iudicis.
- 34 Cohabitatio, & conuersatio stricta cum inimico a testimonio repellit.
- 35 Inimicitia, vel conuersatio, quando dicatur parua, vel magna, est iudicij arbitrium.
- 36 Inimicitia capitalis testem repellit, etiã si prouenerunt ex culpa eius, contra quem deponit.
- 37 Limit. nisi dedit opera inimicitiam contraxerit, vt testimonio repellere tur.
- 38 Testis non potest accusari ab eo, contra quem deposuit, vt tanquam socius criminis repellatur.
- 39 Index ex officio nò potest repellere testes inimicos, nisi ex processu de inimicitia appareat, nisi per partem opponatur.
- 40 Testis studiosè percussus, vt repellere tur a testimonio, non repellitur.
- 41 Inimicitia ad repellendū testem debet specificè probari cum causa ipsius.
- 42 Inimicitia causam sufficit probare, licet a parte ignoratam. Bart. in l. prima, ff. ac his quibus, vt ind. declaratur.
- 43 Inimicitia jatis constare dicitur ex cautionibus de non offendendo.
- 44 Inimicus tempore iuramenti, & amicus tempore depositionis non repellitur. Amicitia an, & quando repellat testem.
- 45 Testis etiam coactè deponenti, & grauato is, contra quem deposuit, præsumitur inimicus.
- 46 Testis quando dicatur deponere sponte, vel coactè remissive, nu. 35. Clericus an, & quando pro laico, vel contra laicum in criminali possit examinari.
- 47 Laicus deponens ad defensionem præfertur Clerico deponenti contra.
- 48 Clericus potest esse testis contra laicum, si de crimine ciuilitè agitur, nec ei nocet si postea inde x illum sanguine puniret.
- 49 Laicus contra clericum in criminali non facit plenam probationem.
- 50 Laicus quando admittatur in testem contra clericum, remissive.
- 51 Et quid si veritas aliter haberi non potest.
- 52 Paupertas quomodo probetur.
- 53 Paupertas quando repellat a testimonio, est iudicij arbitrium. Amicitia nunquid repellat testem, & quando non, nu. 59. Affines in criminalibus repelluntur.

- 54 Affinitas soluta, an repellat, remittitur arbitrio iudicis.
- 55 Affinitas par inter accusatum, & accusantem, non repellit à testimonio.
- 56 Affines plures super eodem deponentes probant.
- 57 Consanguinitas transuersalis non repellit in totum a testimonio.
- 58 Affinitas transuersalis leuis non minuit de fide. Et vsque ad quem gradum affinis repellatur, & si contra affinem deponit, probat.
- 59 Affinis non potest esse testis pro affine iniuriato, vbi est consuetudo, quòd omnes de familia reuocare soleant ad animam iniuriam factam consanguineo. Affines accusantis repelluntur a testimonio. Affines, & consanguinei quando admittantur ad defensionem, & quam fidem faciant.
- 60 Infamis quomodo repellatur a testimonio, remissive.
- 61 Infamia iuris, & facti qua dicatur.
- 62 Infamia iuris non probatur nisi per confessionem, vel per sententiam.
- 63 Infamia probatur per testes non iuratos.
- 64 Infamia quomodo probetur, remissive.
- 65 Infamis potest esse testis de gestis in postribulo.
- 66 Infamis infamia iuris iusticæ ad inquirendum.
- 67 Berroarij censentur infames infamia facti, & sunt vilissimi.
- 68 Berroarij quando probent, remissive.
- 69 Iudeus est infamis infamia facti.
- 70 Iudeus non admittitur regulariter contra Christianum.
- 71 Iudeus quomodo iuret, remissive.
- 72 Papa potest ad testimonium habitare infames, & criminosos, & alios inhabiles.
- 73 Limit. nisi sint inhabiles ex dispositione iuris naturalis.
- 74 Item si testis fuerit in Confessorio Principis.
- 75 Infamis contra infamem, quomodo testificetur, remissive.
- 76 Infamis potest esse testis contra eum producentem.
- 77 Limit. nisi causa infamiae de nouo emergerit.
- 78 Infamia superueniens non minuit de fide.
- 79 Infamis restitutus admittitur in testem.
- 80 Et quid de emendato.
- 81 Testis habitas an consideretur tempore iuramenti, vel depositionis.
- 82 Infamis de iure facit semiplenam probationem de gestis a seipso deponens.
- 83 Opponens crimen contra testem debet specificare locum delicti, tempus, & circumstantias.
- 84 Dies, & hora non est exprimenda dū opponitur cõtra testes. Limit. nisi dies, & hora essent de substantia materia in actis deaucte.
- 85 Infamis quanda admittitur in testem, remissive.
- 86 Infamis torquendus, vt probet, debet sufficienter torqueri.
- 87 Infamis infamia facti, & vnus testis valde dignus plene probant.
- 88 Infamis infamia iuris admittitur in testem in subsidium.
- 89 Limit. nisi tantum requireret testes omnium exceptione maiores.
- 90 Infamis, qui habetur pro non infamis, potest esse testis.
- 91 Infamis potest esse testis per dispensationem.
- 92 Infamis quando possit dispensari ad testimonium, remissive.
- 93 Condemnatus de infamia si appellauit, & interim testificetur, nò vitatur sua depositio, licet postea sententia per defensionem sit confirmata.
- 94 Infamis probat, si non opponatur.
- 95 Occidens bannum licet, impune per statutum, tamen efficitur infamis, & in facto graui non admittitur in testem sine tortura.
- 96 Opponens alicui infamiam, non retardat ius examen, nisi velit incontinenti probare.
- 97 Meretrix an dicatur illa, quæ vni tantum sui copiam fecit cum mercede.
- 98 Meretrix est infamia facti.
- 99 Meretrix qua dicatur, & quomodo probetur, remissive.
- 100 Meretrix non dicitur, quæ amoris causa sui copiam facit amanti, vel si auro obsecata fuisset.
- 101 Meretrix licet emendata non est fide digna.
- 102 Meretrix nupta non comprehenditur a statuta excludente.

A a re me-